

Posudek disertační práce

Autorka: Mgr. Ivana Mičínová

Oponent: Prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

Přístupy k učení v prostředí seminární práce na vysoké škole **Approaches to Learning in Seminar Papers in Higher Education**

Autorka disertační práce zvolila aktuální a velmi perspektivní téma, které není v naší vysokoškolské pedagogice zatím dostatečně probádané. Zkoumá přístupy k učení v prostředí seminární práce prostřednictvím popisně-explorační analýzy výpovědí vysokoškolských učitelů a studentů. Jejím hlavním záměrem bylo zjistit, jaké strategie zadávání a vyhodnocování seminárních prací podporují u studentů hloubkový přístup k učení, které dovolují zaujmout povrchový přístup k učení a které připravují půdu pro nezdravé strategie učení, jako je např. plagiátorství. Teoreticky vychází z modelů přístupů k učení, jak jsou rozvíjeny především ve vysokoškolské pedagogice, resp. didaktice převážně anglosaského badatelského diskurzu. Zájem o téma vychází z obecné potřeby porozumět okolnostem, které ovlivňují volbu přístupu k učení u studentů vysokých škol při zpracování seminární práce. Její významnou ambicí bylo navrhnout didaktická řešení, která mohou eliminovat nežádoucí jevy, jako je snaha zpracovat seminární práci bez hlubšího porozumění tematice, s minimem vynaloženého úsilí a s oporou kompilačních či plagiátorských technik. Cílem práce bylo získat poznatky, které povedou ke zkvalitňování výuky na vysokých školách a zvyšování úrovně vysokoškolského vzdělávání. Autorka se opírá o předchozí vlastní studie, které se týkají rozvoje a testování akademických dovedností, motivace k akademickému psaní a poskytování zpětné vazby.

Autorka vypracovala velmi podrobnou a s nadhledem a odbornou erudicí řešenou **metodikou** celé práce. Práce je členěna do dvou základních částí, teoretické a praktické. Samostatnou, mimochodem velmi zdařilou kapitolou, je **závěrečné shrnutí**. Rozsáhlá je i část **příloh** s ukázkami analýz rozhovorů s vysokoškolskými učiteli a ukázky analýz rozhovorů se studenty VŠ.

Teoretická část

je výbornou, rozsáhlou a kvalifikovanou literární rešerší kterou autorka vytváří pojmotvorný a metodologický základ pro vlastní disertační práci. Čerpá z více než 130 vhodně volených literárních publikací a zdrojů, které v textu zmiňuje a s dodržением citačních norem účelně využívá. Charakterizuje seminární práce jako samostatné práce vysokoškolských studentů jako nedílnou součást studia a zpravidla také hodnocení. Účelem vypracování seminární práce je, aby studenti prokázali schopnost samostatného učení v kontextu konkrétního zadání. Autorka v této souvislosti konstatuje, že badatelsky zůstávají v českém i zahraničním prostředí nevyužity jako

zdroj o tom jak studenti přistupují ke zpracování seminární práce a jak tuto zkušenost reflektují. Zde uvádí charakteristiky jednotlivých přístupů k učení jako je hloubkový, povrchový, výkonový/strategický/ organizační a nejasný/nezdravý. Tři přístupy k učení potom analyzuje z pohledu dvou dimenzí, motivace ke studiu a strategie učení a vlivu na výsledky vzdělávání. Povrchový přístup k učení (surface approach to study) je veden snahou procházet studiem s minimem vynaloženého úsilí. K dosažení cíle se využívá převážně strategie pamětního učení, nedochází k propojování poznatků v ucelený systém znalostí. Hloubkový přístup k učení (deep approach to study) je veden vnitřním zájmem, s cílem porozumět danému oboru s cílem vyhledávat význam a smysl učiva, propojovat ho s předchozími poznatky a vytvářet spojnice s tématy navazujícími. Výkonový přístup k učení (achieving approach to study) je veden snahou o co nejlepší známky a hodnocení. Cílem je efektivní práce s časem, zjištění přesných podmínek hodnocení, aby bylo možné jim maximálně vyhovět.

Tyto tři přístupy k učení mají dopad na afektivní oblasti učení a autorka je potom v praktické části dizertace analyzuje a dává do souvislosti s teoretickými úvahami.

Hloubkový přístup k učení vede k pocitům uspokojení, zvýšenému sebehodnocení a posílení zájmu o obor. Povrchový přístup vede k pocitu zklamání, nudy nebo vyložené nechuti ke studiu. Výkonový přístup navozuje dojem, že vysokoškolské studium je pouhou sérií kroků, které je zapotřebí splnit k získání vysokoškolského diplomu.

Empirická část

Autorka ji pojala jako řešení výzkumného problému.

Cílem výzkumu bylo prozkoumat výukové strategie vysokoškolských učitelů v prostředí seminární práce. Hlavním výzkumným problémem bylo hledání odpovědi na otázku, jakými způsoby podporují vysokoškolští učitelé u studentů volbu hloubkového přístupu k učení v prostředí seminární práce. Autorka v souladu s metodikou práce formulovala výzkumné otázky.

1. Jakými způsoby podporují vysokoškolští učitelé hloubkový přístup k učení a volbu hloubkových strategií učení v prostředí seminární práce?
2. Jaké postoje a přístupy zaujímají studenti ke zpracování seminární práce?

Rozhodla se prozkoumat jaké dopady mají jednotlivé strategie na volbu přístupů k učení u studentů a jak navrhnout efektivní kombinaci strategií, které povedou k podpoře hloubkového přístupu k učení a zvolila aplikovaný, popisně - explorativní výzkum. Výzkum byl realizován v období nouzového stavu v souvislosti s epidemií covidu-19 v akademickém roce 2020/2021, kdy nebylo možné předvídat návrat ke kontaktní výuce. Rozhovory s oběma cílovými skupinami byly realizovány prostřednictvím video schůzek v prostředí MS Teams a následně doslovně přepisovány. Jak autorka uvádí, charakter tohoto mimořádného období neměl na realizaci výzkumu žádný zaznamenaný dopad.

Autorka dochází k závěrům, které mohou a měly by být zásadní pro didaktické postupy v rámci vysokoškolské pedagogiky. Analyzované domácí i zahraniční empirické studie jsou dokladem, že rozpoznávání metod a forem výuky, které podporují hloubkový přístup k učení a omezují povrchný přístup, je nutností, pokud chceme zkvalitňovat vysokoškolské vzdělávání. Dosažené efekty nejsou sice snadno měřitelné úspěšností studia, ale odrážejí se ve spokojenosti studentů, kteří přicházejí na vysokou školu se zájmem stát se respektovanými profesionály a kteří nebudou zklamáni snadností, s jakou získávají hodnocení a prostupují studiem.

Otázky k obhajobě a odborné diskusi:

Jak náročné bylo najít klíč k hodnocení a vyslovení závěrů výzkumných řešení vzhledem k tomu, že se jedná o výzkum kvalitativní?

Mohla by autorka blíže specifikovat a vysvětlit velmi slibné a ambiciózní sdělení. „Identifikovali jsme i některé výukové strategie, které jsou přímou prevencí plagiátorství nebo povrchného přístupu k učení. Jedná se o unikátní a neopakovatelná zadání, která svou autentičností brání ve využívání cizích prací a pouhé reprodukci poznatků zkompileovaných z omezených zdrojů.“

Uvažovala autorka o případné publikaci pro vysokoškolské učitele, která by byla zaměřena na problematiku zadávání, vedení a hodnocení seminárních prací jako jedné z perspektivních metod práce výuky na vysoké škole?

V jaké oblasti didaktiky vysoké školy se autorka hodlá profilovat v budoucí práci výzkumné? Podle mého názoru k tomu má přirozené předpoklady.

Závěrem lze konstatovat, že dizertační práce jak po stránce volby tématu, metodických postupů, získaných poznatků i po stránce formální splňuje a v mnohém nadstandardně překračuje požadavky na tyto práce kladené. Doporučuji ji k obhajobě a předběžně klasifikuji jako prospěla a aby po úspěšné obhajobě získala titul Ph.D.

15. května 2022

Prof. Ing. Milan Slavík, CSc.